

Južna stran obzidja je bila že v Schmidovem času (JoAI 21—22, 1922—24, 300) izravnana z okoliškim terenom. Nove gradnje v tem času so še bolj modificirale ves objekt, od katerega je sedaj po zadnji izravnavi leta 1958 ohranjeno verjetno le temeljno zidovje v bližini XIV. stolpa.

Pri regulacijskih delih 1958 so v območju XIII. stolpa zadeli na opus incertum rimskega zidu ter ga pri izravnavi terena, ker ga ni bilo mogoče ohraniti, prilagodili le-temu. Zid je bil grajen iz lomljenih kamnov apnenca, vezanega z malto, pomešano z drobci opeke. Ohranjena dolžina zidu je znašala 4,80 m, debelina 1,37 m in višina na najvišjem nivoju nad današnjim nivojem ceste 0,50 m. Temelje zidu pri tem izkopu za severni rob ceste nismo zasledili, pač pa mora biti ohranjeno v smeri XIV. stolpa.

Kot preddela za dokončno obnovo in konsolidacijo obzidja smo začeli s čiščenjem obzidja na vzhodni strani. Pri tem smo osnažili arkade, bližnjo okoličico in IX. stolp. Ta se je deloma porušil že 1953. leta. Zunanji obod stolpa, ki je bil brez pravega postamenta, se je zaradi pritiska razrahljanega notranjega zidu preklal na dvoje in se je južna stena obodnega stolpnega zidu sesula. Zato smo pri očiščevanju notranjosti stolpa odstranili ves humus in sortirali kamene. Sredica stolpa je namreč odkrita in tako je lahko voda zamakala antični zid in izlužila ter izpirala apneno vezivo. Očiščevalna dela so bila končana sredi decembra. — P. P.

Ajdovščina. Pri izkopu jarkov za vodovodno napeljavo v novo šolo so našli delavci na severni strani cerkve fragmente večje glinaste žare in več kosov štirioglate bele opeke z robovi, ki so bile bržkone zložene v male shrambice. Dalje so bili izkopani fragment bele opeke z napisom RIST, slabo ohranjena in močno patinirana fibula, železen obroček z razprtima koncema in črni črepi posode. Nekoliko dalje v istem jarku je bilo precej delov skeleta: torej žarni in skeletni grobovi hkrati, in sicer v globini 0,70 m. Nekaj bronastih okraskov so našli tudi pred leti pri kopanju temeljev za župnišče na istem zemljišču.

Na tej parceli za cerkvijo je izkopaval tržaški znanstvenik Marchesetti in je ta prostor znan kot rimsko pokopališče.

Pred 120 leti poroča tukajšnji kurat M. Mervič v Gorico S. Kocjančiču dobesedno naslednje: »Blizu cerkve, ki ima na južni strani še zdaj vzdano podobo kamnite rimske glave, so na polju pod zemljo dobili zidane grobove, ki so bili tako dolgi, široki in visoki, da je človek lahko v njih ležal. Na severni strani Ajdovščine je bil izkopan en kos ali dva umetno narejenega poda iz mozaika; gotovo bi se še več našlo, ako bi kdo naprej kopal. Večkrat so se našli kamni z napisom in star denar, tudi zlat (tri rimske zlatnike cesarja Hadrijana so našli pri kopanju temeljev Godinove hiše leta 1848); tudi se je na občinskem pašniku našla stara apnenca.«

Na južnozahodni strani ovalno utrdbenega zidovja je bil prvi stolp še dobro viden do leta 1914 do višine 6 metrov. Tega leta so podrli staro poslopje in stolp, ki je služil za greznično jamo.

Drugi stolp je bil na prostoru današnjega kinematografa. Preden so začeli zidati dvorano (leta 1898), so zrušili stolp, ki je dosegal višino 7 metrov in v čigar notranjosti je bila čumnata. Fotografije tega stolpa baje hrani tržaški muzej.

Med tema dvema stolpoma, bliže drugemu, so delavci naleteli na temelje stolpiča, katerega notranjost je merila 1,30 m. Ni izključeno, da je to eden izmed

dveh stražnih vhodnih stolpičev. Tržaški tloris Castre bi to vprašanje morda razrešil, zlasti še, ker omenja Schönleben 16 stolpičev, od tega 4 vhodne stolpe. — Št. S.

Bela Cerkev pri Novem mestu. Na spodbudo spomeniške komisije Novo mesto si je posebna komisija, v kateri sta bila konservator-arheolog in arhitekt Zavoda za spomeniško varstvo ter kustos T. Knez ogledala oba antična objekta. Le-ta sta v poslednji zimi precej trpela in so pri objektu II začeli drseti kamniti bloki po nasipu nizdol. Prav zato je menila komisija, da bi bilo primerno začeti z zaščitnimi posegi. Vendar je bilo v odsotnosti vodje izkopavanj nemogoče reševanje celotnega problema in so bile zato nakazane le okvirne rešitve, ki naj bi jih kasneje obravnavali.

Spremembe na objektu II, kjer temelji niso zdržali pritiska kamnitih gmot, kažejo, da današnje stanje ne ustreza in da bo treba poiskati primernejšo prezentacijo in rekonstrukcijo, osnovano na podrobnem študiju profilov, verjetnega prvotnega nivoja in podobe spomenika. Ta naj bi se naslonil predvsem na adekvatne šempetrške vzore. — P. P.

Benete pri Novi vasi. V Benetah je arheološka ekipa izmerila in opisala zaporno zidovje, imenovano »Šance« in ogledni stolp severozahodno od vasi. Podobnejši opis in načrt sledi v posebni razpravi. — P. P.

Celje — Sadnikov vrt. Leta 1950 je dr. J. Klemenc odkril na sadovnjaku Sadnikovega vrta pod Miklavškim hribom tako imenovano Heraklejevo svetišče (Celjski zbornik 1957, 1—11), ki je stalo na vrhu umetno izravnane in v rimski dobi s kontraforji utrjenega večjega platoja. Ker sodi tempelj po talnem načrtu in glede na obliko v svojevrstno konceptirane stavbne spomenike z dembulatorijem ob samem svetišču in ker so bili s strani vodstva izkopavanj in spomeniškovarstvenih organov predloženi srejemljivi in z arheološke plati preverjeni predlogi za delno rekonstrukcijo, smo v tem letu začeli z delno prezentacijo objekta.

Osrednji objekt v posvečenem kompleksu zavzema kot izstopajoči del sam tempelj, razdeljen v pronaos in naos, z razčlenjeno vhodno arhitekturo, pri kateri je zavzemal osrednje mesto oltar. Za rekonstrukcijo tega objekta je bilo spričo ohranjenih profiliranih podstavkov, ostankov marmornih blokov zunanjih sten in predvsem velikega kapitela možno izmeriti in določiti poleg dolžine tudi višino. Nerešeno pa je ostalo vprašanje, ali je bila pred templjem le enojna vrsta stebrov ali pa sta flankirala ob teh na vsaki strani dodatno še dva stebra, na kar bi kazali utrjeni peščenčevi nastavki med cello in pronaosom in kar bi močno spominjalo na Cezarjev tempelj na rimskem forumu. Kar pa daje tej stavbi še znanstveno in arhitektonsko zanimivo rešitev zaključenega in obdelanega prostora, je podkvasto stebrišče okoli templja. Že v obravnavi tega vprašanja je menil J. Klemenc, da sodi stebrišče, predvsem pa vse tri apside, h kompleksu svetišča. Stebri vmesne stene med cello in apsidami glede na velikost plinte 50 × 50 cm ne pripadajo samemu svetišču, ampak so povezani z apsidami. Tako imamo na Sadnikovem vrtu poleg glavnega templja še stebrišče, pri katerem je sakralna funkcija poudarjena oziroma ki je vključena k tempeljskim prostorom še s tremi apsidami. Namen teh apsid je deloma jasen. Zahodna je služila, glede na tam najdene vodovodne cevi, za posvečeni izvir, morda majhen nimfej; srednja je rabila, sodeč po odkritih fragmentih Heraklejeve statue, za prostor, kjer so častili tega junaka; funkcija vzhodne apside pa še ni v